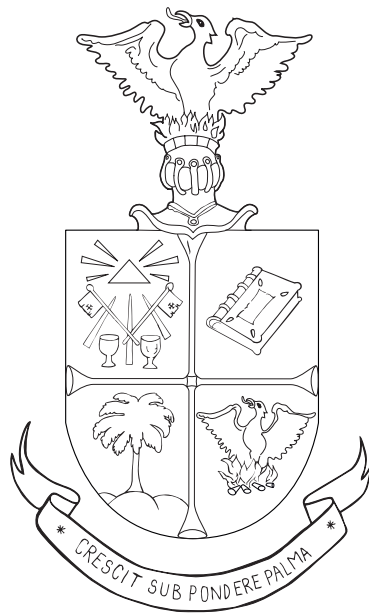

Glossa Iuridica

XII. évfolyam, 1-2. szám

Budapest, 2025

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ELNÖK:

Miskolczi Bodnár Péter

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Antalóczy Péter, Birher Nándor, Böcskei Elvira, Bruhács János,
Csáki-Hatalovics Gyula, Cservák Csaba, Czine Ágnes, Dobrocsi Szilvia,
Domokos Andrea, Homicskó Árpád Olivér, Jakab Éva, Köbel Szilvia,
Kukorelli István, Kun Attila, Liviu Radu, Miskolczi Bodnár Péter,
Móré Sándor, Osztovits András, Pulay Gyula, Rixer Ádám, Erik Stenpien,
Stipta István, Szabó Imre, Szalma József, Szuchy Róbert, Tamás András,
Tóth András, Tóth J. Zoltán, Törő Csaba Attila, Trócsányi László,
Udvary Sándor

FŐSZERKESZTŐ:

Rixer Ádám

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTESEK:

Köbel Szilvia, Nagy Péter, Szuchy Róbert, Udvary Sándor

SZERKESZTŐK:

Arató Balázs, Boóc Ádám, Cservák Csaba, Domokos Andrea, Stipta István

ISSN 2064-6887

Kiadja a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Tóth J. Zoltán, dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:

Patrocinium Kiadó

www.patrocinium.hu

EMBERKERESKEDELEM ÉS KÉNYSZERMUNKA, AVAGY BÜNTETŐBÍRÓSÁGI ÍTÉLETEK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA TÖRVÉNYSZÉKI ELSŐFOKON

SZÚCS DÁNIEL
doktorandusz (KRE ÁJK DI)

Absztrakt

Jelen tanulmány a Btk. 192. §-át érintő 2020. évi jogszabályváltozás által egységesített emberkereskedelem és kényszermunka büntetnének bírósági gyakorlatába kíván bepillantást nyújtani. Az elsőfokú döntések vizsgálata körében az elkövetői oldalra fektet hangsúlyt a szerző, melyre tekintettel az elemzés fókuszpontjában a vádlottak általános jellemrajza, a kiszabott büntetés, a feltételes szabadságra bocsátás, valamint a halmazatban megvalósított bűncselekmények vizsgálata áll. Az elemzés során megállapítást nyert többek között, hogy a Btk. 192. § 2020. július 1. napját követő hatályállapotára hivatkozó – a Bírósági Határozatok Gyűjteményében 2025. január 25. napjáig közzétett törvényszéki elsőfokú – ítéletek jelentős többsége a szexuális (prostitúciós) tevékenységhez kapcsolódik, melyre tekintettel legtöbbször a tényállás III. alapesetében megvalósuló kényszermunka alakzat tárgyában született.

Kulcsszavak: emberkereskedelem, kényszermunka, kizsákmányolás, ítélkezési gyakorlat

HUMAN TRAFFICKING AND FORCED LABOR, OR AN EMPIRICAL
EXAMINATION OF CRIMINAL COURT JUDGMENTS AT THE FIRST-INSTANCE
LEVEL OF THE REGIONAL COURT

Abstract

This study aims to provide an insight into judicial practice concerning the criminal offences of human trafficking and forced labour, as unified by the 2020 legislative amendment to Section 192 of the Hungarian Criminal Code (Btk.). In the examination of first-instance decisions, the author focuses on the perpetrator's perspective. Accordingly, the analysis centres on

the general profile of the defendants, the sentences imposed, the possibility of conditional release, and the examination of offences committed in concurrence. In light of the analysis, it has been established that the vast majority of first-instance judgments—published in the Collection of Judicial Decisions (Bírószági Határozatok Gyűjteménye) by 25 January 2025 and referring to the legal framework of Section 192 in force after 1 July 2020—concern cases related to sexual (prostitution-related) activities and fall under the third base case of the statutory provision

Keywords: human trafficking, forced labour, exploitation, case-law.

1. Introdukció

Korunkban az emberkereskedelem nem más, mint a globális világot érintő komplex és nem csak jogi relevanciával bíró probléma. A határokon átnyúló jellegét tekintve az emberkereskedelem jelentős részét képezi a szervezett bűnözésnek, amely magas profitot termel a bűnözői körök számára.¹ Czine Ágnes a szervezett bűnözés körében elkövetett bűncselekmények között kifejezetten az emberkereskedelemről értekezik, s rögzíti egyúttal, hogy az az áldozatok oldaláról megközelítve az emberi jogok legkegyetlenebb megsértését jelenti a XXI. században.² Mindamelllett, hogy az ókori hagyományokhoz³ képest maga a jelenség és a terminológia is jelentős változáson ment keresztül,⁴ az emberkereskedelmet sokan modernkori rabszolgaságként aposztrofálják,⁵ amely az áldozatok számának növeke-

1 FEHÉR Lenke: Az emberkereskedelem komplex problémája. *Állam és Jogtudomány*, 2012/4, 397–420.

2 CZINE Ágnes: *Az emberkereskedelem, mint a szervezett bűnözés egyik megjelenési formája*. Doktori értekezés. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2011, 13.

3 Példának okáért a Római Birodalom államfelfogását és társadalomszerkezetét teljes mértékben áthatotta a rabszolgatartás, persze nem a korunkbeli pönalizált cselekvés kategóriájában. Lásd: SZÚCS Dániel: Az emberkereskedelem történelmi gyökereinek vizsgálata, avagy a rabszolgák helyzete az ókori Rómában. *KRE-Dit*, 2023/2, 127–140.

4 FEHÉR (2012) i. m. 397.

5 A modern rabszolgaság terminus kapcsán lásd: FEHÉR (2012) i. m.; HOLLÁN Miklós: Az emberkereskedelem büntetni rendélése a nemzetközi instrumentumok tükrében. *Állam és Jogtudomány*, 2007/2, 273–287.; WINDT Szandra: Gondolatok az emberkereskedelemről. *Miskolci Jogi Szemle*, 2019/2. különszám, 459–469.; WINDT Szandra: *A láthatatlan emberek*. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2021, 12.; MIHALKÓ Viktória – NAGY Beáta – SZABÓ Mónika: *Az emberiség tragédiája: Modernkori rabszolgaság*. Budapest, Anthropolis Egyesület, 2017, 48.

désére tekintettel meglehetősen sötét árnyékot vet mindennapjainkra.⁶

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet⁷ már a 2017. évi jelentésében⁸ közel 25 millió főre becsülte a munkacélú kizsákmányolás áldozatait, míg a 2022. évi jelentésében⁹ már több, mint 27 millió főről számolt be. A Global Slavery Index (2023) pedig közel 50 millió főre becsülte a modernkori rabszolgaságban élőket.¹⁰ Az uniós statisztikát vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az Európai Unióban 2022. évben 10.093 főre emelkedett az emberkereskedelem regisztrált áldozatainak száma, amely különösen jelentős mértékű – az előző évhez képest több, mint 41%-os – növekedést mutat. Ez egyúttal a 2008 és 2022 közötti időszak legmagasabb értékét jelenti.¹¹ A tendenciát természetesen az Unió is érzékeli, melyre reagálva 2024. nyarán módosította a 2011/36/EU irányelvet.¹²

E bűncselekményt tekintve rettenetesen magas a látencia. Az elmúlt évtizedek eredményeként azonban egyre több bűnelkövetés kerül regisztrálásra, így a hivatalos statisztika közelít a valós helyzethez.¹³ Ennek következtében pedig egyre több sértett kap(hat) segítséget, éppen ezért

6 Czine Ágnes a monográfiájában beszédes címet használ a jelenség kapcsán. Lásd: CZINE Ágnes: *Az emberkereskedelem, korunk pestise*. Beau Bassin Mauritius, GlobeEdit, 2018.

7 Az ILO a modern rabszolgaság keretében a munkacélú kizsákmányolást és a kényszerházasságot különbözteti meg. Ezen előbbi körébe tartozik például az okáért a szexuális kizsákmányolás is a jelentésben.

8 *Global estimates of modern slavery: Forced labour and forced marriage*. Geneva, International Labour Office (ILO), 2017. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40dgreports/%40dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf (2025. 02. 28.)

9 Uo.

10 <https://cdn.walkfree.org/content/uploads/2023/05/17114737/Global-Slavery-Index-2023.pdf> (2025. 01. 25.)

11 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Trafficking_in_human_beings_statistics (2025. 02. 15.)

12 Az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2011/36 EU irányelv 2024. évi módosításáról (2024/1712/EU irányelv) a szerző egy önálló tanulmány keretében értekezik részletesen.

13 „A lényeg azonban, hogy a statisztikai rendszer ’tükör által homályosan’ ad képet arról, hogy milyen teljesítményt nyújt az igazságszolgáltatás.” Lásd: FARKAS Ákos: *A falra akasztott nádpálca, avagy a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai*. Budapest, Osiris, 2002, 123.

Windt Szandra szerint a számok növekedése pozitívumként értékelhető.¹⁴

Jelen tanulmány a magyar joggyakorlat egy részének vizsgálata útján kísérli meg feltárni a hazai elkövetés egyes eseteit a 2020. évi Btk. módosítást követő időszakban, különös tekintettel az elkövetői oldalra, a büntetéskiszabásra és a halmazati bűncselekményekre.

2. A 2020. évi kodifikáció

Az Országgyűlés – az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében – 2020. március 10. napján elfogadta a 2020. évi V. törvényt,¹⁵ amely a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény¹⁶ egyes rendelkezéseit is módosította. Jelen aktus által megszűnt az emberkereskedelem (Btk. 192. §) és kényszermunka (Btk. 193. §) tényállások önálló jellege. A korábban a kényszermunka körébe eső magatartásokat a jogalkotó beépítette az emberkereskedelem tényállásába, mellyel egyidejűleg hatályon kívül helyezte a 193. §-t. Ennek eredményeként létrejött az emberkereskedelem és kényszermunka alcímet viselő, egységes törvényi tényállás (192. §).¹⁷

A különös részi tételek struktúráját átalakító – 2020. július 1. napján hatályba lépett – módosítás következtében az újra kodifikált tényállás (egybefoglalt 192. §) a következő szerkezeti rendben épül fel:

- (1) bekezdés: szűk értelemben vett emberkereskedelem alakzat (I. és II. alapeset);
- (2) bekezdés: kényszermunka alakzat (III/a. és III/b., ezek együttesen: III. alapeset);
- (3) bekezdés: kényszermunka alakzat (IV. alapeset);
- (4) bekezdés: a kényszermunka alakzat (2)-(3) bekezdésére épülő minősített esete;
- (5) bekezdés: a kényszermunka alakzat (2)-(3) és (4) bekezdésére épülő differenciált büntetési tételű minősített esete;
- (6) bekezdés: a kényszermunka alakzat (2)-(3) és (4) bekezdésére épülő

14 WINDT Szandra: *A láthatatlan emberek*. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2021, 16.

15 2020. évi V. törvény az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról.

16 Rövidítve: Btk.

17 A Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának munkájával kapcsolatban lásd: SOMOGYI Gábor: Betekintés a Kúria joggyakorlat-elemző munkacsoportjának munkájába. *Belügyi Szemle*, 2022/2, 345–362.

differentiált büntetési tételű minősített esete;

- (7) bekezdés: az (1)-(2)-(3)-(4) bekezdésre vonatkozó előkészület;
- (8) bekezdés: a kényszermunka 'fogyasztójának' cselekménye (V. alapeset).¹⁸

Külön kiemelendő, hogy a módosítás következtében az egyes büntetési tételek jelentősen szigorodtak, s egyúttal új magatartás is kriminalizálásra került.

A szűk értelemben vett emberkereskedelem esetében a védett jogi tárgy az emberi méltóságból levezethető önrendelkezési jog azon eleme, amelynél fogva az ember a maga személyében ember marad, s melynek következtében nem válhat eszközzé vagy tárggyá. A bűncselekmény kényszermunka típusú alakzatainak védett jogi tárgya pedig az egyéni önrendelkezés és a munkavégzéssel kapcsolatos cselekvési szabadság.¹⁹

Az egyes kizsákmányolási formák nemcsak jogi, hanem mély erkölcsi problémát is jelentenek, tekintettel arra, hogy azok voltaképp az embereket árucikkékké degradálják, megfosztva őket emberi méltóságuktól és alapvető jogaitól. A dehumanizáló jelleg abban nyilvánul meg, hogy az áldozatok csupán eszközként, profitforrásként jelennek meg a kizsákmányoló szemében, így az emberi érték és személyiség elveszti jelentőségét.

A büntetőjogi tényállás mögött meghúzódó gazdag nemzetközi jogi háttér mellett hazánk Alaptörvénye egyértelmű tilalmat fogalmaz meg: az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése *expressis verbis* rögzíti az emberkereskedelem tilalmát, míg a kényszermunka tilalmát a szolgáltatásban tartás tilalmával juttatja kifejezésre.²⁰

3. Büntetőbírósági ítéletek empirikus vizsgálata törvényszéki elsőfokon

Windt Szandra, az Országos Kriminológiai Intézet által gondozott, *Láthatatlan emberek* című monográfiájában ismertette empirikus kutatásának nagy mintavételű eredményeit 2021-ben.

18 Ld. SZOMORA Zsolt: *Az emberi szabadság elleni bűncselekmények*. In: KARSAI Krisztina (szerk.): *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*. 2024. augusztus 1. időállapotú, 2024. évi Jogtár-formátumú kiadás, 192. §.

19 Uo. 192. §

20 Magyarország Alaptörvénye, III. cikk (1) bekezdés: „Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgáltatásban tartani. Tilos az emberkereskedelem.” Alapjogi vonatkozásban lásd még: Európai Unió Alapjogi Charta, 5. cikk. [HL C 202., 2016.06.07., 389–405.]

E munka egyedülálló jellegét többek között az jelentette, hogy az emberkereskedelem jelenségének vizsgálata olyan nagy mintavétellel nem történt korábban.²¹ Ugyan a Btk. a fentiek szerint módosult, de a gyakorlatban megvalósuló eseménysorozat, az elkövetők jelleme, valamint a jelenség kizsákmányoló arculata nem változott meg gyökeresen. Éppen ezért úgy gondolom, hogy a gyakorlatot érintő számos megállapítása a mai napig érvényre jut a jelen tanulmányban foglalt – meglehetősen szerényebb mintavételű – vizsgálat keretében is.

Előzetes feltételezésem szerint a hazai jogalkalmazásban a Btk. jelenleg hatályos 192. §-ára tekintettel bűnösséget megállapító ítéletek jelentős többsége a szexuális (prostitúciós) tevékenységet érintően megvalósuló kényszermunka alakzat, tehát az *emberkereskedelem és kényszermunka* törvényi tényállásának (2) bekezdésében foglalt III. alapesetébe ütköző, s egyúttal a (4) bekezdés szerinti minősülést eredményező cselekmények kapcsán születik. Erre figyelemmel megvizsgáltam valamennyi azon – 2025. január 25. napjáig közzétett – elsőfokú ítéletet, amelyben a Btk. 192. §-ának a 2020. július 1-étől hatályos állapotára hivatkozik a bíróság.²²

A szűrési feltételeknek a Bírósági Határozatok Gyűjteményében²³ közzétett anonimizált ítéletek közül kezdetben 22 db elsőfokú döntés felelt meg. E bázisérték, amely az egyes szempontok szerinti kimutatások száza-lékarányos viszonyítását megalapozza, a későbbiek folyamán végül 14 db ítéletre korlátozódott,²⁴ mert a BHGY 8 esetben olyan ítéletet is rekordként közölt, amely a döntések áttanulmányozását követően nem felelt meg az előzetesen megadott feltételrendszernek. Ennek okozatossága abban rejlik, hogy i) a bűncselekmény elkövetésekor hatályos és az elbíráláskor

21 WINDT (2021) i. m. 124.

22 A szűrési paraméterek között kifejezetten csak a konkrét jogszabályhely (2012. évi C. törvény 192. §) és az ahhoz kapcsolódó hatályállapot (kezdőérték: 2020. július 1.) került meghatározásra. Az e paraméterek mentén történő szűrés valamennyi törvényszék esetében önállóan elvégzésre került.

23 Rövidítve: BHGY.

24 A szűrési feltételeknek megfelelő elsőfokú határozatok: Balassagyarmati Törvényszék B.129/2021/52.; Balassagyarmati Törvényszék B.3/2023/50.; Budapest Környéki Törvényszék B.43/2022/15.; Fővárosi Törvényszék B.139/2022/157.; Fővárosi Törvényszék B.194/2022/44.; Fővárosi Törvényszék B.587/2020/156.; Nyíregyházi Törvényszék B.190/2022/40.; Nyíregyházi Törvényszék B.67/2022/128.; Székesfehérvári Törvényszék B.19/2022/24.; Székesfehérvári Törvényszék B.40/2021/11.; Szombathelyi Törvényszék B.1/2023/38.; Szombathelyi Törvényszék B.3/2023/82.; Székesfehérvári Törvényszék B.43/2022/164.; Fővárosi Törvényszék B.85/2023/89. sz ítélete.

hatályban lévő jogszabályi rendelkezés nem volt azonos a bevezetőben ismertetett változás miatt, ezért az elkövetéskor hatályos törvényt rendelte alkalmazni a bíróság, ii) a hivatkozott jogszabályhely hatályállapota nem, vagy nem megfelelően került rögzítésre az adatbázisban. A következőkben az egyesített tényállás alapján bűnösséget megállapító ítéletek bemutatása következik.²⁵

3.1. Bűnösség megállapítása és a cselekmény jogi minősítése

A 14 bírósági határozat mindösszesen 20 vádlott jogi sorsa felől rendelkezett. Büntethetőségi akadályt egyik terhelt esetében sem állapított meg a bíróság. Egyetlen felmentő ítélet sem született a 20 fő vonatkozásában, melynek eredményeként a Btk. 192. §-a alapján vád alá helyezett valamennyi terheltet bűnösnek mondta ki a törvényszék.

A 20 vádlott által kifejtett magatartás jogi minősítése kapcsán megállapítható, hogy a Btk. 192. §

- (1) bekezdésére mindösszesen csak 1 alkalommal;
- (2) bek. a) pont szerinti (III/a.) alapesetre 17 alkalommal;
- (2) bek. b) pont szerinti (III/b.) alapesetre 12 alkalommal;
- (3) bek. szerinti (IV.) alapesetre mindösszesen csak 1 alkalommal;
- (4) bek. szerinti minősített esetre 14 alkalommal, amely esetében a cselekmény valamennyiszer a szexuális cselekményre tekintettel minősült;
- (5) bek. szerinti minősített esetre összesen 6 alkalommal;²⁶
- (6) bek. szerinti minősített esetre mindösszesen 1 alkalommal;²⁷
- (7) bek. szerinti előkészületre egyetlen egyszer sem, valamint
- (8) bek. szerinti (V.) alapesetre szintén egyetlen egy alkalommal sem hivatkozott az ítélet rendelkező részében a törvényszék.

Mindez arra enged következtetni, hogy a Btk. jelenleg hatályos 192. §-ára tekintettel bűnösséget megállapító ítéletek jelentős többsége a tényállás

25 A szerző tudatában van annak, hogy a jelenlegi kutatási minta nem tudja átfogni a teljes hazai ítélkezési gyakorlatot, s egyúttal a tanulmány sem annak bemutatására tesz kísérletet. Jelen elemzés alapvetően 'pillanatkép készítés' jelleggel kíván betekintést nyújtani egy időben és tárgy szerint lehatárolt vizsgálati periódus kiértékelésével.

26 A hat alkalomból három esetben a b) pont, míg a további három esetben a d) pont volt detektálható.

27 Ebben az egy esetben a b) pont volt detektálható.

III. alapesetére figyelemmel a szexuális (prostitúciós) tevékenységet érintően megvalósuló kényszermunka alakzat kapcsán születik napjainkban. Mindemellett azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a vádlottak által kifejtett elkövetési magatartás több esetben nemcsak egy alapeseti tényállásba ütközött, továbbá számos esetben többszörösen is minősült a cselekmény.²⁸

3.2. Vádlotti minőség és stádiumok

A 20 fő terhelt közül 11 fő tettesként (55 %), 6 társtettesként (30 %), míg a maradék 3 fő bűnsegédi minőségben (15 %) valósította meg a bűncselekményt. Megállapítást nyert emellett az is, hogy 1 fő kivételével valamennyi vádlott cselekménye tükrében befejezett volt a bűncselekmény, így a bíróság csupán a fennmaradó 1 fő esetében (5 %) állapította meg azt, hogy a vádlotti magatartás kísérleti stádiumban rekedt.²⁹ Előkészület egyetlen egy esetben sem (0 %) került megállapításra.

3.3. Általános vádlotti jellemrajz

Az anonimizált határozatoknak e jellegére tekintettel egyes esetekben a meghatározott szempont szerinti elemzés nem volt megvalósítható a maga teljességében. A 20 elítélt vonatkozásában 4 fő esetében nem volt megállapítható az *állampolgárság*,³⁰ míg a fennmaradó 16 elítélt közül 15 fő magyar, míg 1 fő román állampolgár volt. Azon esetek alapulvételével tehát, melyekben az anonimizált határozatból egyértelműen megállapítható volt a vádlott állampolgársága, a magyar elkövetők aránya meghaladta a 93%-ot.

A 20 elítélt vonatkozásában 3 fő esetében nem volt megállapítható az *iskolai végzettség*, 1 fő esetben pedig maga a vádlott nem tudott nyilatkozni

28 E körben valamennyi – a bírósági döntés rendelkező részében hivatkozott – jogszabályhely önálló módon, külön-külön értéként került feltüntetésre. Tehát amennyiben vádlotti cselekmény a Btk. 192. § (2) bekezdés a) pont IV. fordulatába és b) pont I. fordulatába ütközött, az egy-egy értékkel növelte a 192. § (2) bek. a) pont szerinti (III/a.) alapeset és a (2) bek. b) pont szerinti (III/b.) alapeset előfordulását is a statisztikai kimutatásban. A vádlotti cselekmény ekkénti mivoltára példának okáért lásd: Székesfehérvári Törvényszék B.40/2021/11.; Szombathelyi Törvényszék B.1/2023/38.; Szombathelyi Törvényszék B.3/2023/82. sz. ítélete.

29 Fővárosi Törvényszék B.85/2023/89. sz. ítélete.

30 Ezen 4 fő esetében a tárgyalandó állampolgárság nem került értékelésre a statisztikai kimutatásban.

az iskoláiról.³¹ A fennmaradó 16 vádlott esetében szinte valamennyien alacsony, tehát a középiskolai végzettséget el nem érő –jellemzően az általános iskola 8. osztályát megközelítő – iskolázottsági szinttel rendelkeztek. Mindösszesen 1 fő rendelkezett középiskolai végzettséggel. A fennmaradó 15 főből mindösszesen 2 fő rendelkezett szakképesítéssel, míg 4 fő az általános iskola 8. osztályát sem végezte el. A megállapítható legalacsonyabb iskolai végzettség az általános iskola 5. osztálya volt.

Az anonimizált határozatok alapján a 20 főből 4 fő esetében nem volt pontosan megállapítható a vádlott *neme*, a fennmaradó 16 fő 14–2 arányban oszlott meg a férfiak javára. Ennek alapulvételével elmondható, hogy a 2025. január 25. napjáig közzétett azon elsőfokú ítéletek vonatkozásában, amelyben a Btk. 192. §-ának a 2020. július 1-étől hatályos állapotára hivatkozik a bíróság, az elkövetők legkevesebb 70%-a férfiak köréből került ki.

A vádlottak 80 %-a, azaz 16 fő volt *büntetett előéletű*, míg a fennmaradó 4 fő korábban büntetve nem volt.

3.4. Az elkövetés időbelisége

Ezen szempont szerinti elemzés arra kereste a választ, hogy miként tipizálható a korábbi jogszabályhelyek alapján kiértékelt elkövetési magatartások kifejtésének időbelisége, avagy a vádlott milyen időintervallumban valósította meg a tényállásszerű cselekményt.

A 14 ügyet tekintve az elkövetési magatartás kifejtésének tipizálására a következő csoportbontás szerint nyílt lehetőség: a fél évet meg nem haladó időbeliség 5 esetben; a fél évtől másfél évig terjedő időbeliség 4 esetben; a másfél évtől öt évig terjedő időbeliség 3 esetben; míg az 5 éven túli időbeliség mindösszesen 1 esetben fordult elő. Ezen utóbbi esetben a vádlott 10 éven át tanúsította a jogellenes magatartását. Az elkövetés pontos időtartamának megállapítására 1 esetben nem volt lehetőség.

A 14 eljárásból 9 esetében a Btk. 192. §-ához kapcsolódó – a történeti tényállásban foglalt – cselekménysor időbelisége a 3 évet nem haladta meg. Ez arra enged következtetni, hogy az elkövetést alapvetően a rövid és középtávú cselekvés jellemzi. Mindez egyrészt a bűnüldöző szervek fellépésének, másrészt a sértettek túlélési ösztöne érvényre jutásának, azaz a menekülésüknek köszönhető. Az elkövetők ugyanis jellemzően nem

31 Az érintett 1 fő román állampolgár volt. A kimutatásban mindez úgy került értékelésre, hogy 4 fő esetében nem volt megállapítható egyértelműen az iskolai végzettség, melyre tekintettel ezen esetszámok nem szerepelnek a statisztikai értékelésben.

hagynak fel önként tevékenységükkel, így az esetek jelentős többségében valamely külső körülmény fennállása szükséges a cselekménysor félbeszakadásához. A sértetti menekülés azonban sok esetben problematikus, azt különböző tényezők – példának okáért állandó felügyelet, helyválttatás korlátozása, helyismeret és útiokmányok hiánya, stabil családi- és magánéleti háttér hiánya, erőszakos vádlotti megtorlástól való félelem, *ad absurdum* szellemi visszamaradottság, vagy egyéb kiszolgáltatottságot erősítő körülmények – nehezítik. Mindezekre figyelemmel a cselekvőségi folytonosság megszakadására jellemzően akkor kerül sor a menekülés esetében, amikor a sértett a vádlott figyelmetlenségét, vagy éppen annak rövid ideig tartó távollétét, egyúttal a felügyeletének egyéb okból bekövetkező hiányát ki tudja használni.³² Az ilyesfajta szökés a szexuális kizsákmányolás keretében tipikusan meg tud valósulni akként is, hogy amíg a vádlott abban a tudatban van, hogy a sértett a kuncsaft számára szexuális szolgáltatást nyújt, addig a sértett nem ekként cselekszik, hanem ezt az időt arra használja fel, hogy valós helyzetét felfedve segítséget kérjen és értesítse³³ pl. a rendőrséget vagy egy hozzátartozóját.

3.5. Halmazati bűncselekmények

Ezen vizsgálati szempont arra a kérdésre keresi a választ, hogy az emberkereskedelem és kényszermunka büntette milyen más bűncselekménnyel (adott esetben többel) együtt került elkövetésre, s ennek alapulvételével nevesíthetők-e egyes olyan típusok, melyek cselekvőségi kapcsolatot mutatnak az alapcselekmény körében kifejtett vádlotti magatartással. A törvényszék – az összesen 20 vádlottat érintő 14 eljárásból – a következőkben bemutatott 5 ügyben³⁴ halmazati büntetést szabott ki az emberkereskedelem és kényszermunka bűncselekmény elkövetési magatartásához képest kifejtett vádlotti többletcselekményre tekintettel.

Jelen tanulmányban foglalt vizsgálat tükrében a halmazati cselekmények tipizálása során alapvetően két nagy kategóriát különböztethetünk meg.

32 A sértetti menekülésre példának okáért lásd: Székesfehérvári Törvényszék B.40/2021/11. sz. ítélete, Indokolás [16] bek.; Szombathelyi Törvényszék B.1/2023/38. sz. ítélete, Indokolás [15] bek.; Fővárosi Törvényszék B.85/2023/89. sz. ítélete, Indokolás [13].

33 Píldának okáért lásd: Nyíregyházi Törvényszék B.67/2022/128. sz. ítélete, Indokolás [37] bek.

34 Az 5 határozat mindösszesen 5 vádlott jogi sorsáról rendelkezett.

Egyrészt beszélhetünk azon cselekményekről, amelyek az alapcselekmény elkövetési magatartásához kapcsolódnak és egyúttal kvázi kísérik azt. Másrészt pedig azon cselekményekről, amelyek logikailag nem kapcsolódnak az alapcselekmény megvalósítása során kifejtett vádlotti magatartáshoz, de azok elkövetését a halmazati szabályoknak megfelelően értékelte a bíróság.

Az első kategóriába sorolt cselekvésösszességhez sorolhatjuk példának okáért a sértett személyi szabadságának korlátozását, továbbá a vele szemben kifejtett erőszakos többletmagatartást (bántalmazás) és a vádlott egyéb visszaélészerű vagy más mulasztásos magatartását, így példának okáért: személyi szabadság megsértése, kapcsolati erőszak, testi sértés, információs rendszerrel elkövetett csalás, csalás, a segítségnyújtás elmulasztása és az új pszichoaktív anyaggal visszaélés bűncselekményeket. A második kategóriába sorolható bűncselekményekről általánosságban elmondható, hogy azok alkalmoszerű, eseti jelleggel megvalósuló cselekmények, melyek alapvetően nem a sértett személyéhez kötődnek, így példának okáért: állatkínzás, garázdaság, rablás, kábítószer birtoklás.

A kábítószer birtoklás és az új pszichoaktív anyaggal visszaélés esetében³⁵ azonban látjuk, hogy a halmazati cselekmény és az alapcselekmény (emberkereskedelem és kényszermunka) között van egyfajta kapcsolat, amely a sértettre tekintettel realizálódik. E bűncselekményeket megállapító határozat esetében ugyanis a vádlott több alkalommal pszichoaktív anyagot adott a sértettnek annak érdekében, hogy az jobban bírja a fájdalmat, a szenvedést, ezáltal még több pénzt termeljen a vádlottnak.³⁶ Ez idő alatt a vádlott maga is pszichoaktív szereket fogyasztott, azonban a rendőrségi intézkedés során kábítószernek minősülő anyagot is lefoglaltak tőle, melyre tekintettel az új pszichoaktív anyaggal visszaélés mellett kábítószer birtoklásban is kimondta a bíróság a vádlott bűnösségét. Erre figyelemmel az előbbi cselekmény a halmazati bűncselekmények első csoportjába, míg az utóbbi a második csoportba sorolható.

Czine Ágnes az általa elvégzett vizsgálat alapján arra a megállapításra jutott 2011-ben, hogy az emberkereskedelemmel halmazatban álló második leggyakoribb bűncselekmény a személyi szabadság megsértése volt. Emellett kisebb számban a testi sértés, a kábítószerrel visszaélés és a közokirat-hamisítás is megjelent halmazati tételként.³⁷

35 Mindkét halmazati bűncselekményről ugyanazon határozat rendelkezett.

36 Kapcsolódó bírósági határozat a Székesfehérvári Törvényszék a B.40/2021/11. számú ítélete.

37 CZINE (2011) i. m. 224–227.

Az alapbűncselekmény körében kifejtett vádlotti magatartás, valamint a kapcsolódó (bűn)cselekmények érzékletesebb bemutatása érdekében a következőkben a halmazati büntetésről rendelkező ítéletek rövidített történeti tényállását, s egyúttal a halmazati tételeket érintő jogi minősítést ismertetem.

3.5.1. A Székesfehérvári Törvényszék a B.40/2021/11. számú ítélete

A vádlott igénybe vette az azt megelőzően más településen lakó sértett – erotikus partnerkereső oldalon hirdetett – szexuális szolgáltatását, majd a telefonjának elvételét követően bezárta a családi házba, amelynek nyílászárói részben beszögeltek, részben kilincsek nélküli állapotban voltak. A vádlott szexmunkára kényszerítette a sértettet, az ügyfeleket nem zárható helyiségekben fogadta, miközben a vádlott nem biztosított számára megfelelő ellátást. A vádlott annak érdekében, hogy a sértett a szinte folyamatos munkavégzést el tudja látni, többször is pszichoaktív anyagokat, köztük 'kristály' néven ismert szert adott neki. A sértett által keresett 200-300 ezer forintos bevételt a vádlott teljes egészében elvette. Amikor a sértett kifogásolta ezt a helyzetet, vagy amikor a vádlott azt hitte, hogy a sértett a keresmény egy részét eltitkolja előle, a vádlott erőszakot alkalmazott. A bántalmazás során a sértett testszerte enyhébb és súlyosabb sérüléseket szenvedett el. Ezen utóbbi keretében példának okáért a bal csípőjén nagy vérömlenyt, a bal veséjén traumás állományvérzést, valamint égési sérüléseket a kezén. Az égési sérülések és a vese sérülése nyolc napon túl gyógyuló, szövődménymentesen három-négy hét alatt gyógyuló sérülések voltak. A vádlott a sértettet 2020. november 7. és 2020. november 10. napja között (4 nap) tartotta fogva és kényszerítette munkára. Ez idő alatt a vádlott maga is pszichoaktív szereket (MDA, MDMA és delta-9-THC) fogyasztott. A rendőrség helyszíni intézkedése során a vádlottól csekély mennyiségű kannabiszt és etil-hexedront foglalt le, melyek tiszta hatóanyagtartalma a csekély mennyiség felső határát nem érte el.

Mindezekre tekintettel a Székesfehérvári Törvényszék a B.40/2021/11. számú ítéletében a Btk. 192. § (2) bekezdés a) és b) pontja (4) bekezdés I. fordulat, (5) bekezdés b) pont szerint az emberkereskedelem és kényszermunka büntettének minősített esete mellett a személyi szabadság megsértésének büntettében [Btk. 194. § (1) bekezdés és (2) bekezdés b) pont], testi sértés büntettében [Btk. 164. § (1) és (3) bekezdés], új pszichoaktív anyaggal visszaélés vétségében [Btk. 184. § (1) bekezdés, és (4)

bekezdés a) pont], valamint kábítószer birtoklásának vétségében [Btk. 178. § (6) bekezdés] állapította meg a vádlott büntetőjogi felelősségét.

3.5.2. Fővárosi Törvényszék a B.587/2020/156. számú ítélete

A vádlott 2016 nyarán megismerkedett a sértettel, aki rossz anyagi körülmények között élt és ugyan volt ingatlan tulajdona, az azt terhelő köztartozások miatt lakásában az áramot kikapcsolták. A sértett korlátozottan volt munkaképes. A vádlott – látva és felismerve a sértett rossz egzisztenciális helyzetét és személyes problémáit – munkát és lakhatást ajánlva, megengedte neki, hogy a szigeteletlen, hullámpalával fedett szerzámtárolóként és kazánházként is funkcionáló melléképületi ingatlanában található, mindösszesen 6,48 m² alapterületű 'szobájában' lakjon, továbbá ételt és alkalmilag kevés készpénzt adott számára. A sértettnek a vádlott családi házában kellett különböző munkákat – fűnyírás, lószerszám pucolás etc. – végeznie. A vádlott tudta, hogy a sértettnek az OTP Bank irányába is tartozása áll fenn. Látva a sértett szorult helyzetét, elhatározta, hogy csalárd módon megszerzi a fenti ingatlan tulajdonjogát, melyre figyelemmel közölte a sértettel, hogy célszerű lenne a lakását 'papíron' látszólag a (vádlott) lányára íratni, így a bank nem tud majd az ingatlanra zálogjogot tenni a tartozásai miatt. Tekintettel arra, hogy a sértett megbízott a vádlottban, így a 2016. december 12. napján kelt adás-vételi szerződéssel a lakás tulajdonjogát átruházta annak lányára. A szerződés szerint a vevő a szerződés aláírásáig a teljes vételárat, azaz 3.000.000 forintot megfizette a sértettnek, a valóságban azonban a sértett az ingatlan átruházásért vételárat nem kapott. A vádlottnak a vételárat eredetileg sem állt szándékában megfizetni, mint ahogy az ingatlan tulajdonjogát a sértettre visszaruházni sem. Az ingatlant egyébként a vádlott később felújította, majd azt 7.000.000 forintért értékesítette.

Ezt követően a vádlott 2017. év tavaszán kiköltöztette a sértettet a tanyájára, ahol az ott haszonszerzési céllal tartott haszonállatok (tehenek, lovak, sertések etc.) etetése, gondozása lett a munkája. A tanyán folyóvíz, hűtőgép nem volt, az elektromosságot szükség esetén aggregátor biztosította. A sértett a tanyán lévő, régi, szigeteletlen, mindösszesen 15,96m² alapterületű lakókocsiban lakott, amelyet egy kis méretű fatüzelésű kályhával lehetett fűteni. A vádlott ekkor már a sértettnek a munkájáért pénzt nem adott, számára csak a legszükségesebb élelmiszereket biztosította. 2017 év nyarán a vádlott által kijelölt munkavégzés közben a

sértett lábát egy ló eltaposta. A vádlott kezdetben nem vitte orvoshoz a sértettet, számára ismeretlen fajtájú fájdalomcsillapítót és antibiotikumot adott, amelyek szedése mellett továbbra is dolgoztatta. Végül a sértett két lábujját amputálni kellett. A lábujjak amputációjával a sértett maradandó fogyatékossgot szenvedett el.

Ezen túlmenően a sértett több személyt dolgoztatott kényszermunka keretében egyszerre a birtokán.

A Fővárosi Törvényszék a B.587/2020/156. számon kelt ítéletében – a tényállásban tovább részletezett vádlotti cselekménysor alapján – bűnösnek mondta ki a vádlottat a Btk. 192. § (2) bekezdésének a) pontjába ütköző és – figyelemmel az (5) bekezdés d) pontjára – az (5) bekezdés I. fordulata szerint minősülő emberkereskedelem és kényszermunka bűntettében, egyúttal a Btk. 373. § (1) bekezdésébe ütköző és a (3) bekezdés a) pontja szerint minősülő csalás bűntettében, a Btk. 166. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő segítségnyújtás elmulasztásának vétségben, valamint a Btk. 342. § (1) bekezdésének c) pontjába ütköző közokirat-hamisítás bűntettében is megállapította annak büntetőjogi felelősségét.

3.5.3. Fővárosi Törvényszék a B.194/2022/44. sz. ítélete

A vádlott és a sértett több éves ismeretség után 2018. február 22-én házasságot kötöttek. Sem a vádlott, sem a sértett nem rendelkezett munkahellyel rendszeres jövedelemmel, mind a ketten hajléktalanok voltak. Kapcsolatukból megszületett első gyermekük, aki a születése után egy héttel csecsemőotthonba, majd nevelőszülőkhöz került a szülei életvezetése miatt. Ezt követően a vádlott és a sértett kapcsolatából megszületett második közös gyermekük is, aki szintén nevelőszülőkhöz került.

A terhelt és a sértett kapcsolata a házasságkötést követően megromlott. Nehéz anyagi helyzetük, hajléktalan és munkanélküli mivoltuk miatt a 2018. év végétől egyre gyakoribb és súlyosabb konfliktusok terhelték mindennapjaikat. Napi rendszerességgel előforduló konfliktus során a vádlott kiabált a sértettel, emberi méltóságát megalázó, becsmérlő kifejezésekkel illetve, veréssel fenyegette, megverte, olyankor „hülye kurvának” (sic!)³⁸ is „ribancnak” (sic!)³⁹ nevezte. A konfliktusok során több alkalommal tetteleg is bántalmazta őt, testszerte megütötte, megpofozta, megharapta és megrúgta. A vádlott több alkalommal kilátásba helyezte,

38 Fővárosi Törvényszék B.194/2022/44. sz. ítélete, 5. oldal.

39 Uo.

hogy amennyiben a sértett kilép a kapcsolatból, akkor eljár a nevelőszülőknél annak érdekében, hogy a sértett ne láthassa a közös kiskorú gyermekeiket, továbbá azzal is fenyegette, amennyiben dolgozni kezd, akkor megveri őt. A későbbiekben 2019. január 14-én megharapta a sértett bal karját és megütötte a sértett bal oldalát, 2019. március 6-án megrúgta a sértett jobb karját. A vádlott 2021. május elején – acélbetétes bakancsával – megrúgta a tudottan (megközelítőleg 10-11 hetes) várandós sértett bal combját, míg 2021. május 22-én ököllel megütötte – a várandósságra 13. hetében lévő és – az ágyon fekvő sértettet az arcán azért, mert az nem volt hajlandó kávét főzni neki.

2018. évtől kezdődően a vádlott több ebet tartott rendszeres koldulás céljából és oly módon bánt a kutyákkal, valamint olyan körülmények között tartotta őket, amelyek alkalmas volt arra, hogy maradandó egészségkárosodást vagy pusztulást okozzon. A kutyák tartása során a vádlott nem biztosította számukra az alapvető élettani igényeik kielégítését, ezért az állatoknál a szervek kóros elváltozásai – bolhásság, lesóványodás, szőrzet rendellenességek, túlnőtt karmok és fülgyulladás – alakultak ki, amelyek alkalmasak voltak arra, hogy az állatoknak maradandó egészségkárosodást okozzanak. A nem megfelelő tartási körülmények miatt kialakult szervi elváltozások súlyos vagy előrehaladott mértéke akár az ebek pusztulását is okozhatta volna, amit csupán az akadályozott meg, hogy egy harmadik személy – a közterület-felügyelők és rendőrök segítségével – kiemelte az ebeket a káros környezetből, továbbá gondoskodott azok állatorvosi ellátásukról és elhelyezésükről.

Mindemellett a vádlott a napi megélhetésükhöz szükséges pénzösszeg megszerzése érdekében 2020. évtől – pontosabban meg nem határozható időponttól kezdődően – a sértettet napi rendszerességgel, esetenként őt megpofozva, más alkalommal őt veréssel fenyegetve arra kényszerítette, hogy – több alkalommal az általuk tartott kutyák felhasználásával – kolduljon az aluljárójában. Ezen alkalmakon túlmenően olyan esetek is gyakran előfordultak, amikor megélhetésük fedezése érdekében a sértett saját akaratából koldult. A sértett a kapcsolatból nem tudott szabadulni, ugyanis a vádlott azzal fenyegette meg, hogy amennyiben ezzel próbálkozna, úgy elintézné, hogy a sértett ne láthassa többet a nevelőszülőknél elhelyezett közös gyermekeiket. A vádlott által pofonokkal, további bántalmazás kilátásba helyezésével és fenyegetésekkel megfélemlített sértett több alkalommal akarata ellenére végezte a kolduló tevékenységet, s az így szerzett keresményt a vádlottal felélték a közös életük során.

Az ily módon kifejtett vádlotti magatartást a Fővárosi Törvényszék a B.194/2022/44. számon kelt ítéletében akként értékelte, hogy a vádlott büntetőjogi felelősségét a Btk. 192. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pontjába ütköző emberkereskedelem és kényszersz munka büntette mellett a Btk. 212/A. § (2) bekezdés a) pont I. és II. fordulata szerinti kapcsolati erőszak büntetében, valamint 8 rb. a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző állatkínzás vétségében megállapította.

3.5.4. Székesfehérvári Törvényszék B.43/2022/164. számú ítélete

A történeti tényállás a vádlotti cselekménysorhoz és a sértettek többes számához igazodóan, 6 egységre tagolt módon kerül bemutatásra. A vádlott többnyire kiszolgáltatott, hajléktalan vagy munkanélküli személyeket szólított meg, akiknek – ígérete szerint – rendszeres fizetést, kényelmes szállást és kielégítő étkezést, sőt olykor alkoholt, cigarettát is biztosított volna állatgondozási vagy ház körüli munkáért cserébe. Így a látszólag vonzó ajánlattal azt a hamis benyomást keltette, hogy a megcélzott személyek könnyen kikerülhetnek korábbi nehéz helyzetükből. Azonban miután a sértettek a vádlott ingatlanára kerültek, a vádlott az eredeti vállalásait nem teljesítette, ehelyett embertelen életkörülmények között tartotta és dolgoztatta őket.

A vádlott 2018. augusztusában az utcán, alkalmi ismeretség útján került kapcsolatba az alkoholizáló életmódot folytató, kéregetésből élő sértett1-gyel, aki ugyan rendelkezett lakóingatlannal, ám megélhetést biztosító munkája nem volt. Kezdetben egy nyári konyhában élt, majd egy bedeszkázott ablakú, fűtetlen és alapvető komfort nélküli lakókosiba kényszerült költözni, ahol tisztálkodni csak hideg, illetve lavórban melegített vízzel tudott. A vádlott a sértettet reggeltől késő estig tartó, szabadnap nélküli munkára fogta anélkül, hogy munkabért fizetett volna, sőt az ellátás sem volt kielégítő számára. A sértett tiltakozását és fizetség iránti követeléseit a vádlott fenyegetéssel és bántalmazással torolta meg, példának okáért az állatok itatóvályújába nyomta a fejét. A vádlott emellett eltulajdonította a sértett személyes iratait, aki emiatt semmilyen hivatalos ügyintézkedést nem tudott kezdeményezni, és helyismeret híján nem volt képes önállóan távozni sem. Végül 2019. szeptember 24-én a rendőri intézkedés révén sikerült elhagynia az ingatlant.

A vádlott 2020. szeptemberében egy vasútállomáson lépett kapcsolatba két, hajléktalan életmódot folytató személlyel, B.P.-vel és sértett3-mal. Fentiek szerint a vádlott munkára kötelezte őket (ház körüli feladatok,

állatfelügyelet), de a megígért juttatásokat nem adta meg. B.P. a szűkös ellátás és a bántalmazás miatt végül megszökött. Sérült³ személyes iratait a vádlott magánál tartotta, és sértett³ nyugdíjának megszerzése érdekében bankszámlát nyitattott a nevére, amelyhez a vádlott saját hozzáférést szerzett. A vádlott csalárd módon havonta rendszeresen felvette a nyugdíjat, ezzel összesen 867.000 forint kárt okozva, továbbá megtiltotta sértett³-nak az ingatlan elhagyását. Mivel a sértett közepes fokú szellemi hanyatlásban szenvedett és alkoholproblémái is voltak, a döntésképesége korlátozott volt, így a vádlott fenyegetései és a pénz-, illetve helyismeret hiánya miatt nem tudott önállóan távozni. Végül őt is a rendőrség mentette ki 2021. június 30-án.

A vádlott 2020. novemberében a családi konfliktus miatt otthonról elinduló M.Zs. sértettel találkozott, akinek sürgős munkalehetőséget (birkaterelés) kínált 200-300 ezer forint körüli bérezés és lakhatás ígéréssel. M.Zs. a családjának akart segíteni anyagilag, ezért elfogadta az ajánlatot és a vádlottal az ingatlanra tartott. Megérkezésüket követően a vádlott elkérte a személyi igazolványát 'formalitás' címszóval, majd azt vissza nem adta. A vádlott az ismertetettek szerint helyezte el, dolgoztatta és részesítette ellátásban a sértettet. A szökés útján történő eltávozás lehetőségét a vádlottól való félelem, a pénztelenség, valamint a helyismeret hiánya mellett az is nehezítette, hogy a sértett lakhelyeül szolgáló lakókocsit a vádlott éjszakánként lelakatolta.

A vádlott 2019. nyarán ismerkedett meg a fedél nélküli, munkanélküli H.Zs. sértettel, akit – hasonlóan a többi esethez – vonzó, de valótlan munkalehetőséggel és ellátással csábított a szóban forgó ingatlanra. Megérkezésekor a vádlott próbálta megszerezni H.Zs. iratait, ám a sértett ezt nem engedte. A munkacélú kizsákmányolás mellett kukorica eltulajdonítására is rábírta a vádlott.

2021. májusának végén a vádlott egy hajléktalan szállón kezdett embereket toborozni, hogy állatgondozási feladatokat lássanak el az ingatlanon. Ekkor találkozott N.Zs. sértettel is, aki az ingatlanra érkezve a fenti körülmények között kényszerült dolgozni. Amikor megpróbált pihenni, a vádlott bántalmazta, egy alkalommal pedig olyan erővel arcon ütötte, hogy a sértett feje az ajtófélfának csapódott. A sértett (N. Zs.) félelemből, valamint a helyismeret hiánya miatt nem merte elhagyni az ingatlant. A távozást pedig tovább nehezített az is, hogy a vádlott eltulajdonította az iratait. Kimenekítése végül a 2021. június 30-án foganasított rendőri intézkedés során történt meg.

2018. júliusában a vádlott találkozott a lakhatással és jövedelemmel nem rendelkező B.J. sértettel, akit az állítólagos munka ígéretével a már ismert ingatlanra vitt. A sértett a fenti körülmények között töltötte napjait. Miután a vádlott megtudta, hogy B.J. öregségi nyugdíjban részesül, előbb a saját címére irányította a nyugdíj kézbesítését, majd – a sértett kórházban tartózkodása idején – folyószámlát nyitattatott a nevére, melynek bankkártyáját jogosulatlanul megszerezte és arról 2018. augusztus – 2020. január hónapok közötti időszakban rendszeresen felvette a juttatásokat, mindezzel összesen 725.310 forint kárt okozva.

Minderre tekintettel a Székesfehérvári Törvényszék a B.43/2022/164. számú ítéletében a vádlott bűnösségét a Btk. 192. § (2) bekezdés a) pont I. és IV. fordulata és b) pontjába ütköző, az (5) bekezdés 1. tételére figyelemmel a b) és d) pontja szerint minősülő emberkereskedelem és kényszermunka büntette mellett, 4 rb. a Btk. 194. § (1) bekezdésbe ütköző és a (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő személyi szabadság megsértése büntetében, 1 rb. folytatólagosan elkövetett információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás büntetében [Btk. 375. § (5) bekezdés és (2) bekezdés b) pontja)], valamint 1 rb. folytatólagosan elkövetett információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás büntetében [Btk. 375. § (5) bekezdés és (1) bekezdés] állapította meg.

3.5.5. A Fővárosi Törvényszék a B.85/2023/89. számú ítélete

A vádlott 2021. őszén egy hajléktalan szállón ismerkedett meg a későbbi sértettel, akivel együtt 2021. novemberében beköltöztek egy fás-bokros területen épített fabódéba. A vádlott 2021. november 22-én 13 óra körül ittas állapotban összeveszett a sértettel amiatt, mert az elment fürdeni egy hajléktalan szállóra. A szóváltás során a vádlott arra hivatkozással, hogy a sértett tiszteletlen volt vele, tenyérrel több alkalommal arcon ütötte. Amikor a sértett – a kezét saját arca elé emelve – védekezni próbált, a vádlott rászólt, hogy ne merje feltenni a kezét, majd a sértettet maga elé térdeltette és közölte vele, hogy addig nem állhat fel, amíg azt ő meg nem engedi neki. Ezt követően a vádlott tenyérrel további ütésekkel mért a sértett arcára, miközben megtiltotta neki, hogy eljárjon fürdeni. Ezt követően a vádlott közölte a megfélemlített sértettel, hogy prostitúciós tevékenységet kell folytatnia a Budapest VI. kerület Nyugati téri aluljáróban annak érdekében, hogy pénzt csináljon, továbbá az ebből származó keresményét át kell adnia neki. A vádlott megfenyegette a sértettet, hogy amennyiben

megpróbál megszökni tőle, akkor megtalálja és megöli, majd a sértett kiszolgáltatott helyzetének fenntartása érdekében magához vette annak táskáját, amelyben a sértett okiratai – a személyi igazolványa, lakcímkártyája, TAJ kártyája, oltási igazolásai, valamint adókártyája – és ruhaneműi voltak, mindemellett elvette a sértett Nokia típusú, nyomógombos telefonját is. A sértett a bántalmazás és fenyegetés hatására kialakult félelmében nem mert ellenkezni és mindenben engedelmeskedett a vádlottnak. Ezután a vádlott és édesanyja – aki a vádlott szándékáról egyebekben nem tudott – 2021. november 22. napján 17 óra körül a sértettel együtt elindult a Budapest VI. kerületi Nyugati térre annak érdekében, hogy a sértett ott prostitúciós tevékenységet végezzen a vádlott felügyelete alatt. Említettek a 14-es jelzésű villamoson utaztak a helyszín felé, mialatt a sértett azt kihasználva, hogy a vádlott a szerelvényen összetűzésbe keveredett egy ismeretlen utassal, leszállt a villamosról és elfutott.

Egyebekben 2021. október 4-én a vádlott a Budapest VI. kerületi Nyugati téri aluljáróban található Spar előtt ittas állapotban, hangos szóváltásba került az édesanyjával, akit ennek során egyszer, tenyérrel arcon ütött.

A vádlott 2022. augusztus 19-én 21 óra körül a Budapest XIV. kerületi Mexikói úti villamos végállomás közelében odalépett egy 14 éves fiatalhoz és arra hivatkozással, hogy telefonálni szeretne, elkérte annak okostelefonját. Az érintett nem akarta átadni a készüléket, hanem közölte a vádlottal, hogy ha a telefon a saját kezében marad, akkor felhívja a vádlott által megjelölt telefonszámot. Miután ezt megtette, a vádlott kivette a sértett kezéből a telefont és azzal együtt távozott. Ezen cselekmény sértettje a vádlott után ment és kérlelte, hogy fejezze be a hívást, s adja vissza a telefonját, azonban a vádlott ennek nem tett eleget, sőt egy alkalommal tenyérrel tarkón ütötte a sértettet, majd a telefont a kezében elszaladt a helyszínről.

2022. június 27-én a vádlott a Budapest VI. kerületi Nyugati téri aluljáróban szóváltásba került egy személlyel, mely során a vádlott megragadta annak nyakát és a falhoz szorította. A további bántalmazásnak egy harmadik személy közbelépése vetett véget.

Ezen cselekményekre figyelemmel a Fővárosi Törvényszék a B.85/2023/89. számú ítéletében a Btk. 192. § (2) bekezdés b) pontjába ütköző és a (4) bekezdés szerint minősülő emberkereskedelem és kényszerszolgálat bűntettének kísérletében, továbbá a Btk. 365. § (2) bekezdése szerinti rablás bűntettében, a Btk. 194. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő személyi szabadság megsértésének bűntettében, a Btk. 346. § (1) bekezdés c) pontjába ütköző okirattal visszaélés vétségé-

ben, valamint 2 rb. garázdaság vétségében [Btk. 339. § (1) bek.] mondta ki a vádlott bűnösségét.

3.6. A szabadságvesztés büntetés mint szankció

Mielőtt rátérnénk a vizsgált ítéletekben kiszabott szabadságvesztés büntetések áttekintésére, fontosnak tartom felvillantani az elkövetői magatartás helytelenítésének az erkölcs és a jog kettősségében mutatkozó közös gyökerűségét.⁴⁰ A *sanctio* eredendően szentesítést jelentett, ami bármely emberi magatartásra adott reakcióként volt értékelhető. A jó cselekedet szentesítése jutalmazást jelentett, míg a rossz cselekedetnél büntetésről beszélhetünk.⁴¹ A büntetőjogi és erkölcsi normák tartalmi rokonságban állnak egymással, sőt egyes nézetek szerint a jogi rendelkezés egyenesen joggá transzformált erkölcs.⁴² E kapcsán Georg Jellinek akként foglalt állást, hogy a jog egyfajta erkölcsi minimum,⁴³ míg Bárd Károly szerint „[a] büntetőjog erkölcsi tilalmakat állít fel [...]”.⁴⁴ A hatályos Büntető Törvénykönyvünket tekintve a jogalkotó is egyfajta erkölcsi eredőt, egy arányos zsinórmértéket állít fel, amikor akként rendelkezik, hogy a büntetést a Btk.-ban meghatározott keretek között, céljának szem előtt tartásával úgy kell kiszabni, hogy az igazodjon a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalomra veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez.⁴⁵ Az ítéletben foglalt büntetés tehát nem csak jogi, hanem egyfajta erkölcsi helytelenítést is magában foglal. A

40 E körben az erkölcs és a büntetőjog kapcsolatának erős mivoltára világít rá Domokos Andrea, amikor az etikai nevelést a bűnmegelőzés egyik fontos garanciájaként aposztrofálható módon írja le. Lásd: DOMOKOS Andrea: Valláserkölcsi nevelés egykor és ma. *Belügyi Szemle*, 2024/3, 449–459.; DOMOKOS Andrea: *Református jogtudósok a bűnelkövetők neveléséről, valláserkölcsi tanításáról*. In: MADAI Sándor – PALLAGI Anikó – POLT Péter (szerk.): *Sic itur ad astra – Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére*. Budapest, Ludovika Egyetem Kiadó, 2020, 141–150.

41 DOMOKOS Andrea: A büntetőjogi felelősség erkölcsi vonatkozásairól. *KRE-DIt*, 2019/1, 1–11.

42 TIHANYI Miklós: A bűn és büntetés etikája. *Belügyi Szemle*, 2022/4. különszám, 103–119.

43 Lásd: JELLINEK, Georg: *Die sozialetische Bedeutung von Recht, Unrech und Strafe*. Wien, Alfred Hölder K. K. Hof- und Universitäts – Buchhändler, 1878.

44 BÁRD Károly: *Erkölcs és büntető igazságszolgáltatás – a hallgatás joga. Dolgozatok Erdei Tanár Úrnak*. Budapest, Eötvös Lóránd Tudományegyetem, 2009, 12. Idézi: DOMOKOS (2019).

45 Btk. 80. § (1) bek.

bíróság mindezek alapulvételével a következők szerint látta biztosítottak a büntetési célok maradéktalan megvalósulását.

Sorsz.	Elsőfokú határozat száma	Kiszabott büntetés
1.	Balassagyarmati Törvényszék B.129/2021/52.	6 év szabadságvesztés
2.	Balassagyarmati Törvényszék B.3/2023/50.	4 év 8 hónap szabadságvesztés
3.	Budapest Környéki Törvényszék B.43/2022/15.	5 év szabadságvesztés
4.	Fővárosi Törvényszék B.139/2022/157.	I. r. vádlott: 7 év szabadságvesztés II. r. vádlott: 5 év 4 hónap szabadságvesztés
5.	Fővárosi Törvényszék B.194/2022/44.	6 év szabadságvesztés
6.	Fővárosi Törvényszék B.587/2020/156.	5 év szabadságvesztés
7.	Fővárosi Törvényszék B.85/2023/89.	8 év 6 hónap szabadságvesztés
8.	Nyíregyházi Törvényszék B.190/2022/40.	8 év 6 hónap szabadságvesztés
9.	Nyíregyházi Törvényszék B.67/2022/128.	I. r. vádlott: 5 év 6 hó szabadságvesztés II. r. vádlott: 3 év 6 hónap szabadságvesztés III. r. vádlott: 5 év szabadságvesztés IV. r. vádlott: 2 év szabadságvesztés, 4 év próbaidőre felfüggesztve V. r. vádlott: 2 év szabadságvesztés, 4 év próbaidőre felfüggesztve
10.	Székesfehérvári Törvényszék B.19/2022/24.	7 év szabadságvesztés
11.	Székesfehérvári Törvényszék B.40/2021/11.	7 év szabadságvesztés
12.	Székesfehérvári Törvényszék B.43/2022/164.	11 év szabadságvesztés
13.	Szombathelyi törvényszék B.1/2023/38.	4 év 10 hónap szabadságvesztés
14.	Szombathelyi Törvényszék B.3/2023/82.	I. r. vádlott: 8 év szabadságvesztés II. r. vádlott: 8 év szabadságvesztés

1. Táblázat: Kimutatás a vizsgálat tárgyát képező 14 db törvényszéki elsőfokú ítéletben kiszabott büntetési tételekről.⁴⁶

A 14 ügyben szereplő 20 fő elítélt vonatkozásában a törvényszék összesen 119 év 10 hónap szabadságvesztés büntetést szabott ki, amelyből 18 fő esetében végrehajtandó szabadságvesztés, míg 2 fő esetében próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés büntetés került megállapításra.⁴⁷ A sza-

⁴⁶ A szerző saját szerkesztése. Az adatok tisztasága és a vizsgálat objektivitása szempontjából fontos megemlíteni, hogy jelen ábra – a Btk. 192. §-ára hivatkozás folytán – a vizsgálat körébe eső, egyúttal a szűrési paramétereknek megfelelő valamennyi ítéletben foglalt büntetési tételt bemutatja. A vizsgálat körében olyan bírósági határozat is elemzésre és ezáltal bemutatásra került, amelyben a vádlott cselekményeire figyelemmel nem csak és kizárólag az emberkereskedelem és kényszermunka büntetében állapított meg büntetőjogi felelősséget a bíróság, hanem halmazati büntetésről rendelkezett. A halmazati büntetést megállapító határozatok jelen tanulmány 2.5.1.–2.5.5. pontjaiban kerültek részletesen bemutatásra. Erre tekintettel a jelen táblázat 5., 6., 7., 11., 12. pontja alatt feltüntetett büntetési tételek halmazati büntetesként értékelendők a kimutatás körében, melynek tényére a büntetékiszabási tendencia vizsgálata során a mindenkor olvasónak figyelemmel kell lennie.

⁴⁷ A próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés mindkét esetben bűnsegéd vonatkozásában került megállapításra, 2-2 év határozott időtartamban.

badságvesztés végrehajtásának fokozata mind a 18 elítélt vonatkozásában fegyház, a 2 próbaidős elítélt esetében pedig, amennyiben a szabadságvesztés végrehajtását utóbb elrendelik, börtön. A bíróság valamennyi végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt vádlottat, mint a közügyek gyakorlására méltatlant, azoktól eltiltotta. A közügyektől eltiltás mellékbüntetés mértéke legkevesebb 3 év volt, átlagos mértéke pedig meghaladta a 6 évet. A büntetési tételek kapcsán külön megjegyzendő, hogy bünszervezeti minősítés egyetlen egy esetben sem került megállapításra.

3.7. Feltételes szabadságra bocsátás

A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét a bíróság a következők szerint állapította meg a 14 ügyben érintett 20 elítélt vonatkozásában. Az elítéltek közül 3 fő esetében kizárt a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége, melyből 2 esetben a Btk. 38. § (4) bek. a) pontja alapján azért, mert az elkövető többszörös visszaeső és a szabadságvesztését fegyház fokozatban kell végrehajtani.⁴⁸ A másik 1 esetben pedig a Btk. 38. § (5) bek. b) pontja szerint azért, mert a hozzátartozója sérelmére elkövetett, nyolcévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték a vádlottat.⁴⁹ A fennmaradó 17 fő esetében a kedvezményes szabadulás a következők szerint alakult; 14 főnél a kiszabott büntetés kétharmad részének,⁵⁰ míg 3 fő esetében – tekintettel arra, hogy visszaesőnek minősülnek – a büntetés háromnegyed részének kitöltését követő napban határozta meg a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját a törvényszék.

4. Záró gondolatok

Jelen tanulmány megkísérelte bemutatni az emberkereskedelmi tárgyú hazai joggyakorlat egy szegmensét, nevezetesen a 2020. évi kodifikációs módosításokat követő időszak elsőfokú büntetéskiszabását. A szűrési szempontrendszernek megfelelő bírósági döntések mindegyike büntetőjogi

48 Nyíregyházi Törvényszék B.67/2022/128.; Szombathelyi Törvényszék B.3/2023/82. sz. ítélete.

49 Budapest Környéki Törvényszék B.43/2022/15. sz. ítélete.

50 A 14 fős létszámba az a 2 fő vádlott is beletartozik, akit próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt a bíróság. Amennyiben elrendelik a büntetés végrehajtását, úgy ők a kétharmad rész kitöltését követően szabadulhatnak legkorábban.

felelősség megállapításáról rendelkezett. A vizsgált időszakban a szexuális kizsákmányolási forma dominált, a 'hagyományos' munka célú kizsákmányolás kisebb arányban jelent meg. A bűnelkövetők között jellemzően magyar állampolgárságú férfiak voltak detektálhatók. A terheltek szinte kivétel nélkül alacsony iskolai végzettséggel rendelkeztek és javarészt büntetett előéletűek voltak. A bíróság a büntetési célok szem előtt tartásával a 14 ügyben érintett 20 fő tekintetében személyenként átlagosan közel 6 év szabadságvesztés főbüntetésről, valamint ehhez arányosan illeszkedő közügyektől eltiltás mellékbüntetésről rendelkezett. A vizsgálat során a bűnszervezetben történő elkövetés megállapítására egyetlen egy esetben sem került sor.

Glossa luridica

A Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának állam- és jogtudományi folyóirata

Szerkesztési szabályok

A törzsszöveget Calibri betűtípussal, 12-es betűmérettel, normál sorközzel, nullás térközzel, bekezdés előtti és végi sorköz nélkül, sorkizárva kell írni.

Cím:

A CÍM VÉGIG KISKAPITÁLISSAL, KÖZÉPRE ZÁRT

Alcím normál szedéssel, középre zárt

ALATTA A SZERZŐ NEVE („DR.” VAGY MÁS ELŐTAG NÉLKÜL, KIVÉTEL AZ IFJ. STB.)
KISKAPITÁLISSAL, KÖZÉPRE ZÁRT

Szerző neve alatt titulusa és (zárójelben) intézménye kurziválva (vezetői megbízás nélkül)

Például:

ACTIO COLLECTIVA EUROPAE ANTE PORTAS

Európai kollektív igényérvényesítés a kapuk előtt

UDVARY Sándor
egyetemi tanár (KRE ÁJK)

Absztrakt és kulcsszavak:

A címet és a szerző(k) nevét követően egy 8-10 soros, a tanulmány elkészítésének okait, a mű céljait, módszereit és eredményeit röviden összefoglaló absztraktot, valamint a tanulmányban használt legfontosabb fogalmakat és kifejezéseket rögzítő rövid felsorolást (kulcsszavak) is kérünk. A magyar változat mellett kérjük a tanulmány címének angol nyelvű változatát, valamint az absztrakt és kulcsszavak angol fordítását is.

A törzsszöveg tagolása:

A szöveg tagolása elsődlegesen **félkövér** szedésű és arab számozású fejezetcímekkel történik. Az esetleges további tagolás mélysége összesen legfeljebb négy egység lehet, azzal, hogy a második egység esetében a cím szintén **félkövér**, a harmadik egység esetében normál, míg a negyedik esetében *dőlt* szedésű.

Például:

1. A jog

1.1. A jog fogalmi elemei

1.1.1. Magatartásszabály

1.1.1.1. Tilalom

Az automatikus számozást kérjük kikapcsolni.

A bekezdéseket csak ENTER választja el, behúzás, tabulátor használata kerülendő. Amennyiben azonos bekezdésen belül szeretne új sort kezdeni, sortörés alkalmazandó (shift+enter). A bekezdések végső formájukat a tördelés során nyerik el.

A törzsszövegben a kiemelést a kurziválással lehet jelölni, minden más stílus (aláhúzás, **félkövér**, KISKAPITÁLIS) használata a törzsszövegen belül kerülendő.

Szakirodalmi hivatkozás:

A cikkben végjegyzet nem használható, kizárólag folyamatos (arab) számozású, 10-es betűméretű lábjegyzetek használhatók. A cikkhez irodalomjegyzék nem csatolható.

Könyv idézése:

SZERZŐ VEZETÉKNEVE KISKAPITÁLISSAL, utóneve normál betűvel: Az *idézett könyv teljes címe kurziválva* [Többkötetes mű esetén a teljes cím után zárójelben kell utalni a kötet számára római számmal (pl. I. kötet), szükség

esetén annak címével.]. Megjelenés helye, kiadó neve, a megjelenés éve, oldalszám (bármilyen oldalra való további utalás, pl.: p., pp., o., old., oldal szövegszerű használata nélkül!).

Például: SZLADITS Károly: *Magyar Magánjog (I. kötet. Általános rész – Személyi Jog)*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1941, 271–273.

Külföldi szerző esetén a szerző családi neve áll elől, ezt követi keresztnéve (utóneve). Ilyenkor a két név között vessző áll. Ha idegen nyelvű a kézirat, és magyar szerző magyar művére utal, a vezetéknev áll elől, majd vesszővel elválasztva jön a keresztnév. *Utóbbi három szabály a tanulmánykötetben, illetve folyóiratban megjelenő írásokra utalás esetén is irányadó.* A kiadás helye után szükség esetén a (kiadás országa) zárójelben megadható.

Például: JONES, Craig: *Theory of Class Actions*. Toronto (Canada), Irwin Law Inc., 2003, 14–15.

Az oldalszámok között nagyköötjel (–) használata szükséges.

Idézés tanulmánykötetben szereplő cikkből:

SZERZŐ VEZETÉKNEVE KISKAPITÁLISSAL, keresztnéve normál betűvel: *Az idézett tanulmány teljes címe kurzíválva.* In: A TANULMÁNYKÖTET SZERKESZTŐJÉNEK VEZETÉKNEVE KISKAPITÁLISSAL, utóneve normál betűvel (szerk.): *Tanulmánykötet címe normál betűvel.* Megjelenés helye, kiadó, a megjelenés éve, oldalszám.

Például: UDVARY Sándor: *Szenzorok mátrixában. Jogi aggályok a digitális világ felépítésében.* In: GYEKICZKY Tamás (szerk.): *Határtér: Digitális kihívások a jogban.* Budapest, Patrocinium Kiadó, 2021, 159–171.

Idegen nyelven megjelent mű esetén a szerkesztésre utalás is az adott nyelvhez igazodjon. Leggyakrabban: (ed.), (eds.), illetve (Hrsg.).

Cikk folyóiratból:

SZERZŐ VEZETÉKNEVE KISKAPITÁLISSAL, utóneve normál betűvel: *Az idézett cikk teljes címe („In” nélkül!). Folyóirat címe kurzívval,* a megjelenés éve/a folyóirat lapszáma, oldalszám. A megjelenés évét követően – tipikusan egyes nem magyar folyóiratok esetében – megadható az évfolyam- és lapszám is: év, évfolyam (lapszám) formában.

Például: ALEXANDER, Larry: *A unifying theory? Impossible.* *Denver University Law Review*, 1995/7, 1007–1010. vagy ALEXANDER, Larry: *A unifying theory? Impossible.* *Denver University Law Review*, 1995, 72 (7),

1007–1010.

A folyóiratok általánosan (esetleg hivatalosan) használt rövidítései a jegyzetekben nem használhatók. (pl. JTK a Jogtudományi Közlöny helyett nem lehet).

Internetes hivatkozás:

Az URL megjelölésével és a letöltés időpontjának megjelölésével történik a hivatkozás

Például: www.echr.coe.int/Convention/webConvenHUN.pdf (2016. 03. 17.)

Ismételt hivatkozás:

Már idézett műre hivatkozás: SZERZŐ VEZETÉKNEVE KISKAPITÁLISSAL i. m. + oldalszám

Például: VÉKÁS i. m. 233.

Ha már a szerző több művére történt hivatkozás, akkor a hivatkozott mű megjelenésének éve zárójelben kiegészíti az előbbi – pl. VÉKÁS (1994) i. m. 233.

Ha egy szerzőnek azonos évben több műve is megjelent, melyek hivatkozásra kerülnek, betűjellel teszünk különbséget (ezt az első, teljes hivatkozásnál már jelezni kell):

Így első alkalommal ALEXANDER, Larry: A unifying theory? Impossible. *Denver University Law Review*, 1995/7, 1007–1010. [a továbbiakban: ALEXANDER (1995a)]

Ezt követően ALEXANDER (1995a) i. m. 1008.

Ha a következő lábjegyzet ugyanabból a műből származik: Uo. 34.

Lábjegyzet mindig nagybetűvel kezdődik, a végén pont zárja le, vö., ld., pl. rövidítéseket használhatjuk (a nagybetűs kezdés és a ponttal való lezárás nem érvényesül internetes hivatkozásnál). Az op.cit., ibid., cf., e.g. és egyéb rövidítések a magyar nyelvű tanulmányokban kerülendők.

Idegen szöveg idézése:

Az idézet elején és végén nyomdai idézőjelet használunk: tehát „idézet” és nem „idézet”. Ha nem pontosan úgy kezdenénk az idézetet, ahogy az az eredetiben szerepel, akkor a korrekcióra szögletes zárójelet használunk:

„[I]dézet”. Ugyanígy járunk el, ha az idézetből kihagyunk részeket ([...]), vagy ha értelemzavaró részt korrigálunk. Az idézetben belüli idézet jelölése a hagyományos módon, ún. lúdlábbal történik („a »clear and present danger« elve alapján...”).

Lábjegyzetben történő idézés esetén a lábjegyzetszövegben idézünk, anélkül, hogy megtörnénk a lábjegyzetszöveget (nem kell tehát új bekezdés).

Az idézetet sehol nem kell kurziválni.

Például: „[Mivel] a pártok a politikai rendszer meghatározó részei, helyénvaló, hogy az általános rendelkezések között [...] szól róluk az Alkotmány. [...] [A] pártok más alkotmányokban [is] az állami szervek és az alapjogok fejezetein kívül, vagy a szuverenitáshoz, vagy a választójoghoz illeszkedve szerepelnek.”

Kiemelés:

Nem dupla, hanem szimpla idézőjellel, pl. ‘jogrend’ (és nem „jogrend”)

Kiemelhető: egy-egy fontos szó, sajátos értelemben használt szó, idegen szó, általánosan használt jogi alapelv.

Kurziválás:

Akkor alkalmazzuk, ha hangsúlyozni akarunk valamit (az idézetet önmagában még nem kurziváljuk).